

Éric Vuillard

Tristesa
de la terra

Traducció de
Jordi Martín Lloret

ÉRIC VUILLARD

Tristesa de la terra
(Una història d'en
Buffalo Bill Cody)

Traducció de Jordi Martín Lloret

Edicions 62

Barcelona

Títol original: *Tristesse de la terre*
© Actes Sud, 2014

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conflicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

Primera edició: juny del 2021

© de la traducció: Jordi Martín Lloret, 2021

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.
Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
info@grup62.com
www.edicions62.cat

Fotocomposició: Realització Planeta

DIPÒSIT LEGAL: B. 5.514-2021

ISBN: 978-84-297-7956-1

L'espectacle és l'origen del món. La tragèdia és allà, immòbil, en una inactualitat estranya. Així, a Chicago, durant l'Exposició Universal de 1893, que commemorava els quatre-cents anys del viatge de Colom, una parada de relíquies, instal·lada a l'avinguda central, va exposar el cadàver dessecat d'un nadó indi. Hi va haver vint-i-un milions de visitants. La gent es passejava pels balcons de fusta de l'Idaho Building, admirava els miracles de la tecnologia, com ara la colossal *Venus de Milo* de xocolata a l'entrada del pavelló de l'agricultura, i en acabat es comprava una paperina de salsitxes per deu cents. S'hi havia construït una infinitat d'edificis, i allò semblava una Sant Petersburg de pacotilla, amb arcs, obeliscos i una arquitectura de guix manllevada de totes les èpoques i de tots els països. Les fotos en blanc i negre que en tenim produeixen la il·lusió

d'una ciutat extraordinària, amb palaus vorejats de fonts i d'estàtues, amb estanys per on baixen lentament escales de pedra. Tanmateix, tot és fals.

Però l'atracció principal de l'Exposició Universal, la seva apoteosi, el que devia atreure més espectadors, van ser les representacions del *Wild West Show*. Tothom el volia veure. També en Charles Bristol, l'amo de la parada de relíquies índies que exhibia el cadàver del nen, ho volia deixar tot per anar-hi! I això que ell ja el coneixia, aquell espectacle, perquè al principi de la seva carrera havia estat mànager i figurinista per al *Wild West Show*. Però allò ja no era el mateix, ara era una empresa enorme. Hi havia dues representacions al dia, per a divuit mil places. Els cavalls galopaven sobre un fons de gegantines teles pintades. Ja no era aquella vaga successió de rodeos i de tiradors d'elit que ell havia conegut, sinó una autèntica posada en escena de la Història. Així, doncs, mentre l'Exposició Universal celebrava la revolució industrial, en Buffalo Bill enaltia la conquesta.

Més tard, força més tard, en Charles Bristol havia treballat per a la Kickapoo Indian Medicine Company, que donava feina a prop de vuit-cents indis i a una cinquantena de blancs perquè venguessin les potingues que fabricava. El seu medicament emblemàtic era el Sagwa, una barreja d'her-

bes i alcohol contra els reumatismes o la dispèpsia. Els cowboys devien ser propensos als gasos i als borborigmes, perquè per tot el país s'hi buscava un remei. Finalment, en Charles Bristol va deixar la venda de medecines i va emprendre llargues gires amb la seva col·lecció d'objectes d'art. Dos indis winnebago, que també formaven part de la Medicine Company, havien decidit seguir-lo. El museu es va estrenar al Middle West, i els petits esquetxos que presentava, en què els indis il·lustraven amb danses el paper precís de cada objecte, eren al mateix temps divertits i pedagògics.

Al final de 1890, a penes tres anys abans de l'Exposició Universal, en Charles Bristol havia fet equip amb un pòtol que es deia Riley Miller. Així que en Bristol es conxorxa amb en Riley, la llegenda deixa de ser creïble. Fins aleshores, els tresors acumulats per en Bristol els havia aconseguit, segons explicava ell mateix, gràcies a les seves amistats índies: una llarga sèrie de regalets. Però en Riley Miller era un lladre i un assassí. Despullava els indis morts i els arrencava la cabellera, els assassinava i els prenia els mocassins, les armes, les túniques, els cabells, tot. Homes, dones o nens. Una part de les relíquies exposades per en Bristol a la fira de Chicago provenia d'allà. Més endavant, el museu històric de Nebraska comprarà les col·lec-

cions d'en Charles Bristol; i actualment potser es troba en alguna banda, a les reserves del museu, el nen indi dessecat de l'Exposició. Amb això ja es veu que l'espectacle i les ciències humanes van començar a les mateixes vitrines, amb curiositats recollides dels morts. Així, avui dia, als prestatges dels museus d'arreu del món no s'hi troba res més que despulles, trofeus. I els objectes negres, indis o asiàtics que admirem van ser furtats a cadàvers.

QUINA ÉS L'ESSÈNCIA
DE L'ESPECTACLE?

Anem una mica més enrere, uns quants anys abans de l'Exposició Universal de Chicago, i mirem una mica més de prop aquell formidable *Wild West Show*. Quina força d'atracció pot portar cada dia quaranta mil persones a acudir a veure aquest espectacle? Per quin declivi de la seva vida fugissera llisquen fins a la gran arena on uns genets galopen cridant entre decorats de cartró? En Buffalo Bill havia muntat el seu espectacle deu anys abans de l'Exposició; però la cosa havia anat agafant forma de mica en mica, afegint números segons les circumstàncies. Segurament una primera versió no va consistir en res més que una monòtona sèrie de rodeos, però en Buffalo Bill no es va voler limitar a això. Ell, l'antic rànger que ara pujava a l'escenari, revolucionaria l'art de l'entreteniment, el convertiria en *una altra cosa*. En Buffalo Bill va passejar el

seu circ de ciutat en ciutat, millorant els números i contractant noves estrelles; però a mesura que evolucionava, el *Wild West Show* obtenia una altra mena d'èxit; ja no era només un circ, ja no era una companyia de saltimbanquis dalt de les taules; no, allò era una cosa nova. De fet era tot força desmanegat, un seguit de petits sainets; i tampoc no hi havia res gaire extraordinari, ni monstres, ni cares horribles; què tenia, doncs?

Moviment i acció. La realitat mateixa. Sí, només cavalls que galopen, batalles reconstruïdes, suspens, païos que cauen morts i es tornen a aixecar. Hi era tot. I el públic era cada cop més nombrós, i aplaudia, reia, cridava, captivat, fascinat; com si el món s'hagués creat amb un redoblament de tambor.

Però la petita guspira encara era en un altre lloc. La idea central del *Wild West Show* era en un altre lloc. Calia esbalair el públic amb una intuïció del patiment i de la mort que el marqués per sempre. Calia treure'l de si mateix, com aquells peixets argentats de dins dels salabrets. Calia que al seu davant unes siluetes humanes deixessin anar un crit i es desplomessin en un bassal de sang. Calia abocar sobre tota la vida consternació i terror, esperança, i una mena de claredat, de veritat extrema. Sí, calia que la gent s'estremís, l'espectacle ha de fer tremolar tot el que sabem, ens propulsa endavant, ens

despulla de les nostres certeses i ens crema. Sí, l'espectacle crema, encara que no agradi als seus destructors. L'espectacle ens roba i ens menteix i ens embriaga i ens ofereix el món sota totes les formes possibles. I, de tant en tant, sembla que l'escena existeixi més que el món, que sigui més present que les nostres vides, més emocionant i més versemblant que la realitat, més esgarrifosa que els nostres malsons.

I per atreure el públic, per provocar-li aquest desig d'anar a veure el *Wild West Show*, calia explicar-li una història, la que milions d'americans i després també d'europèus tenien ganes de sentir, l'única que volien sentir i que ja sentien en el petarrelleig de les bombetes elèctriques, potser sense saber-ho. Els homes de les ciutats americanes, aquella nova espècie d'homes que senten una inquietud que sembla que els interroga obstinadament a ells mateixos, només a ells mateixos, que en el fons de la seva angoixa tenen la sensació de ser especials, d'haver estat escollits pel geni del progrés per agafar la flama de la humanitat i alçar-la més amunt que mai; doncs bé, aquests homes de les ciutats americanes volien ser testimonis d'una altra cosa, volien recórrer amb la imaginació les Grans Planes, travessar els congostos del Colorado i conèixer la vida dels pioners. Això pot semblar estrany, però a

través de la vida dels pioners, a través del relat turmentat de la seva migració, els ciutadans de les joves ciutats americanes desitjaven assistir en directe a la seva pròpia Història, a aquell gran desplegament de coratge i de violència que encara tenia lloc a uns quants milers de quilòmetres.

Tot això és ben bonic, però en realitat en Buffalo Bill sabia, per un tuf de la multitud o per una efluència de l'ànima, sabia que el que el públic anava a veure no eren els nois vaquers o els tiradors d'elit. No. La força del seu espectacle (i segurament ell no acabava d'entendre d'on provenia), la idea de la qual extreia la seva substància autèntica, allò que el feia irresistible, era la presència dels indis, d'indis de debò. Sí, segurament la gent només hi anava per això. Ells no n'eren conscients, és clar, perquè la majoria menyspreaven els indis. Però si se sacrificaven per comprar una entrada per a cada membre de la família i s'asseien educadament, ben arrengrats, a la graderia, era per veure'ls a ells, i només per això. Així, doncs, calia que en Buffalo Bill n'ensenyés, d'indis. I perquè un espectacle així prosperés, havia de descobrir constantment noves estrelles.

Per això hi havia, a part del mateix Buffalo Bill, el major John Burke, el seu representant. Com la

majoria dels que en aquell temps portaven manegüins, el major Burke de major no en tenia res. A vegades el trobem citat amb el nom d'Arizona John, encara que no hagués estat mai, tampoc, a Arizona. No era res més que un quincallaire de la pitjor mena. En aquella època, el primer babau que arribava podia fundar una ciutat i convertir-se en general, en home de negocis, en governador o en president dels Estats Units; potser això encara és així. I ell, en John Burke, havia ensumat la gran màquina de l'espectacle, i s'havia convertit en el cap de premsa d'en Buffalo Bill, en el seu agent publicitari. Va ser el millor agent, i també el més excèntric. Ell, que havia estat periodista, corredor mercantil i director d'una companyia d'acròbates, gràcies a una trobada perfecta de l'home amb el seu temps es va inventar el *show business*.